

Nunavut

Ilihaliqtinnagit
Ayuirhayut
Nutaqqaniklu
Munariniq
Qanurittaakhaanik
Tunngavinga

Imaruqtirvia 2023

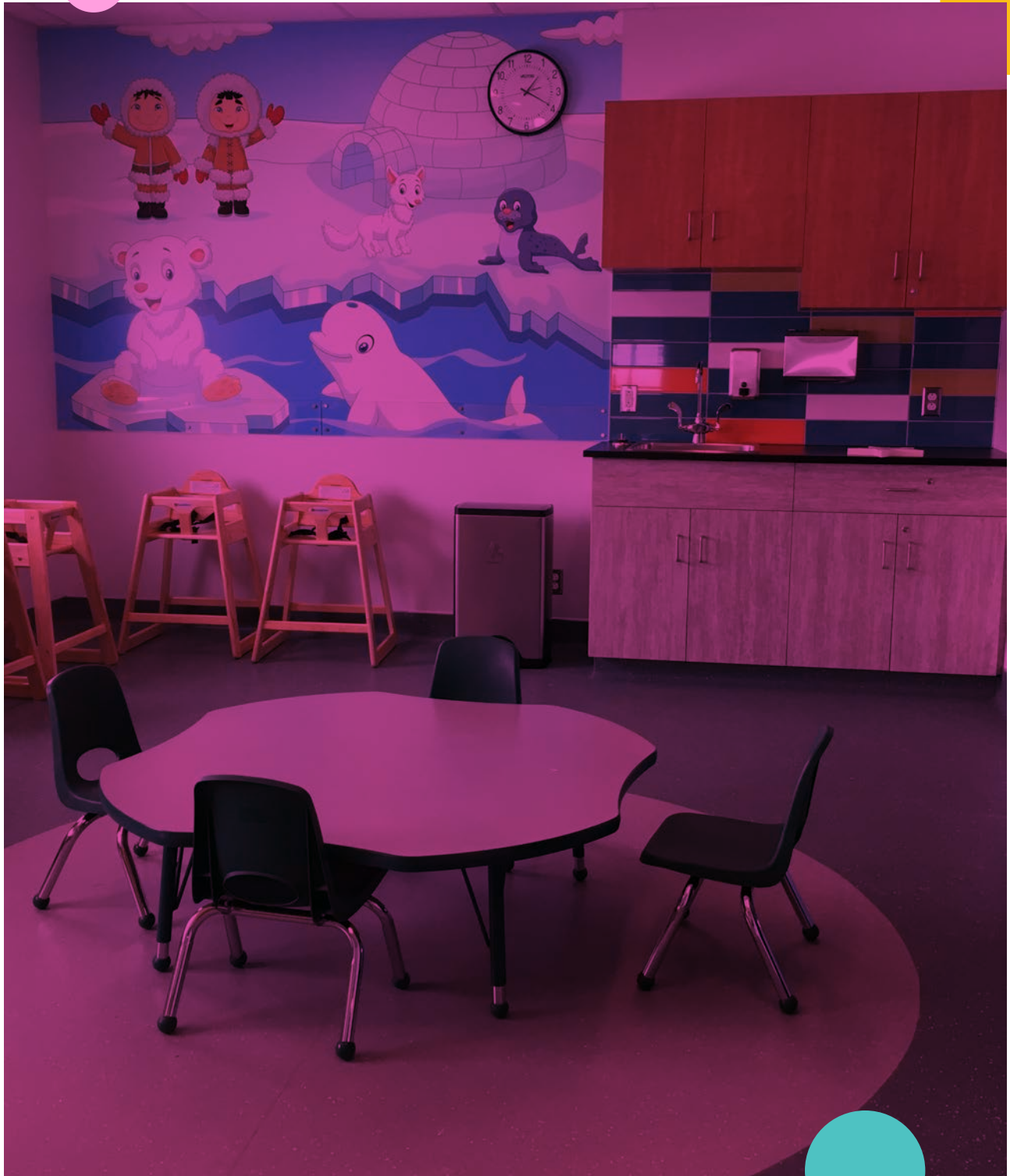

Akhuurutit Iltaridjutillu

Titiraq titiraqhimajuq inulramirnun
nutaqqanun Nunavunmi.

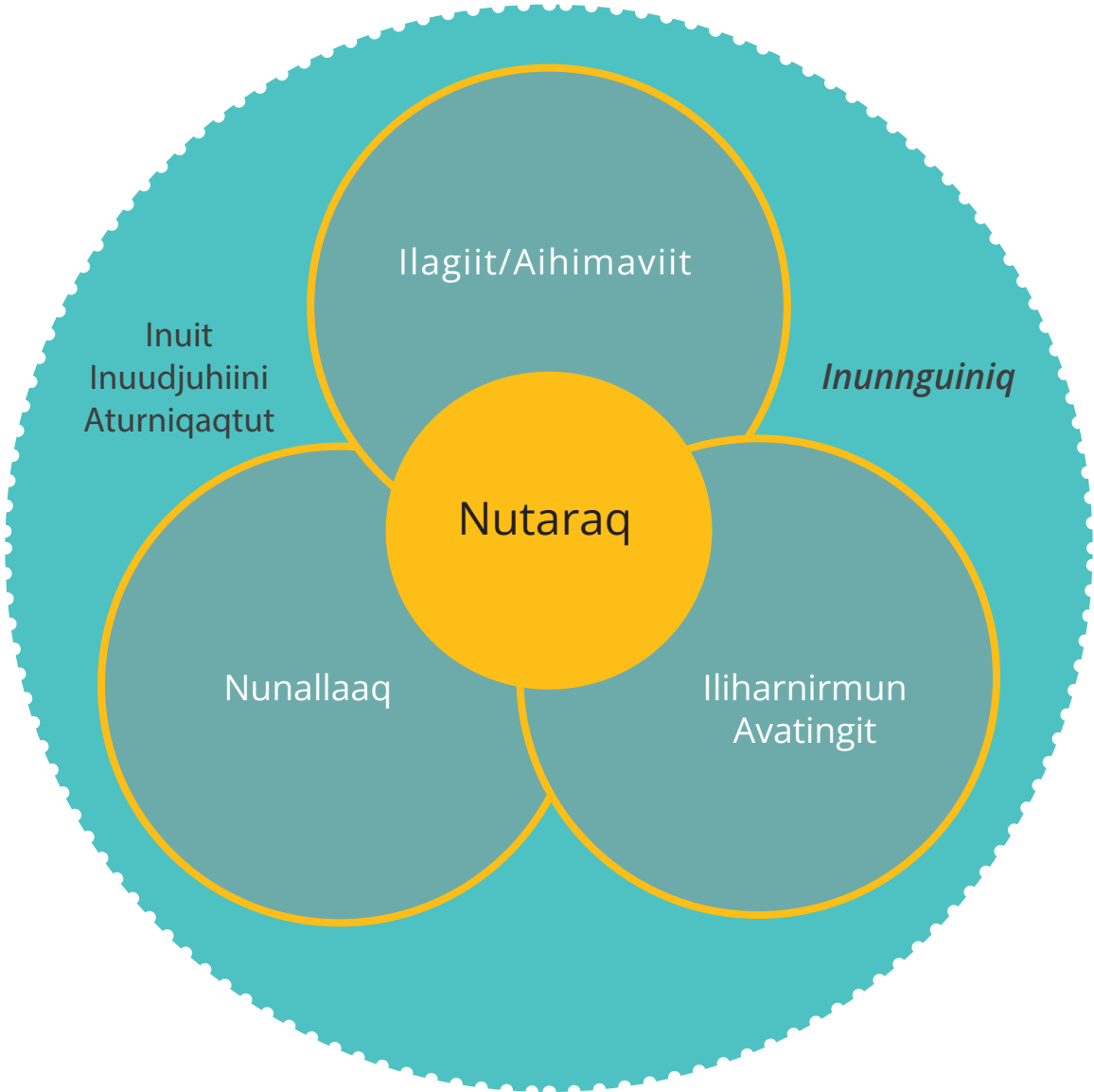
Akhuurutiquaqtuq tamainun
inirnirnun kitut ilaujut ikajungnirmun
nutaqqat iglumingni nunallaanilu,
ilaujut angajuqaat ilagiillu
Inirnikhat, ilihalihaaqtunun ilihaijit,
titiqiqijiit tapkualu kitut munaqhijut
inulramirnik nutaqqanik Nunavunmi.

Makpiraani Iluaniitut

Kangihipkaidjutit	5
Hivunikhamun Titiraqhimajut	8
Hivunikhaliurutikhat	8
<i>Aktilaangit Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga</i>	10
Nutaraq	10
Ilagiit/Aihimaviit	12
Nunallaaq	14
Iliharnirmun Avatingit	15
Hivumuuqatigiingniq Atauttikkut	17
Akhuurutaujut Titiqqat Ikajuutingillu	18
Nutqaqtittugit	19

Nunavunmi ELCC Hivunikhaliurutikhat

Kangihipkaidjutit

Anginiqaqtuq-qanuriniit ilihalihaaqtut ukualu nutaqiqiviit (ELCC) pinahuarutait kivgaqtuutailu ihariagijaujut tamainun nutaqqat ilaillu avatiini Nunavut. Aviktuqhimajumi inugiagnirit Inuinnait, avatqumajut napait inuit idjuhiit Inuktut uqauhiriluaqtait.¹ Ikajuriami ingmikkut-ihumaliurnirnun, mamiharnirnun, pitquhikkullu aullariktirutikhanun, Ilihalihaaqtunun Nutaqqanilu Munaridjutainni pinahuarutit havagutillu tunngaviqaqtukhat ukunani Inuit tautukhimadjutainnun qanuqtullu qaujijimarniinnun aullalunilu turaangadjutainni aullariktirninun tammaqtailinirnullu Inuit uqauhiani pitquhianilu.² Nunavunmi nunangit pidjutaujut pivallianirmun atulirnirmunlu hapkua ELCC pinahuarutait kivgaqtuutailu: ihariagijait unghahiktut nunallaat aalangajut tapkunanga angijunin, taimaali, tamaita. ELCC pinahuarutait kivgaqtuutailu kivgaqtuqtait aalangajut ihariagijaujut atautini nunallaani.

Turaangania uumani *Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga* taimaat tuniluni naunaittumik pijaaqtumiklu tautungnirmik uumunga Ilihalihaaqtunun Nutaqqanilu Munaridjutainni Nunavunmi ikajuqtain pivallianiit tunidjutiillu ukunani Ilihalihaaqtunun Nutaqqanilu Munaridjutainni pinahuarutit havagutillu tamaani nunaptikni. Iglumiitkaluaqtilugu, nutaqqinirmun ihuaqhaqhimajukkut, nunallaanun-pihimajut pinahuarutit, angajuqaangunirmun katimaviinun unghahiktuni nunallaani, tamaita ELCC pinahuarutait havaktauhimajut tunijaujullu Nunavunmi ihuaqtukhat tautuktuumijaarutinun hivunikhaliurutinunlu pidjutaujut haffuma havauhikhaanun.

Piqaqtut **malrungnik ihariagijaujunik havauhirnik**, uvaluuniin qanuriliurutinik ilihimanirnik, tapkua pidjutaujut tungaviup tungavikhaanun. Hivuliq, qanurininga tungaviqaqtuq haffumunga **Inuit Inuudjuhiini Aturniqaqtut**. Una naunaijaqhimajut ilihimanirit, ukpirijait ilaujut Inuit pitquhiinun Nunavunmi:³

- **Inuuqatigiitsiarniq:** pittiaqhugit aalat, ilauqatigiigutit, munarilugillu inuit.
- **Tunnganarniq:** pihimalutik nakuujumik ukpirnirmik angmaumajumik, tunganaqtumik ilauqtigiiktumiklu.
- **Pijitsirniq:** Ikajurlugit ihariattitqunagillu ilagiit uvalu/uvaluuniin nunallaat .
- **Aajiiqatigiinni:** ihumaliurniq uqaqatigiingnikkut tamarmik imaalu angiqatigiingnikkut.
- **Pilimmaksarniq/Pijariuqsarniq:** Pivalliani qajuiqhimajakhanik, talvuuna qunngiarnikkut, ikajurnikkut, uukturnikkut havangnikkullu .
- **Piliriqatigiinni:** havaqatigiing atauttikkut pinahuaramik.
- **Qanuqtuurniq:** nutaanguqhimalugit ikajulutiklu.
- **Avatittinnik Kamatsiarniq:** pittialugu munarilugulu nuna, huradjat imaalu avatiillu.

Havauhikhaa pihimajdutiqaqtuq ukpirijaitigut haffumuuna **Inunnguiniq**, unaluuniin "inunnguiniq."⁴ Inunnguiniq tunihijuq atugahamik tapkua pidjutiqaqut nutaqqanun ilamingni, nunallaani, iliharnikkutlu avatiini. Akhuurutiqaqtuq uumatikkut-pihimajumik upautidjutit ELCC tapkua turaangajut pidjutaujut nutaqqanun nagliguhungnikkut, mahulingainirmun, pijaarnirmunlu aulahimaaqtumik iliharnirit angiklivalianirlu havaklugit idjuhitik inuujaamingnik nakuujumik inuhiit. Inunnguiniq tungavia Inuit nutaqqat pamiqhautait.

*Iliturgaanga inunnguiniq ataattiamnin, ilihimaniq
naunaijaqtauniaqtuq amigaitunun hivulirnun.
Aalangujuittuq qangamin, taimaali ilihimajait atuqtaujullu
tungaviqaramik. Nipiqaqtumik ilihaidjutit atuqtauniaqtut
inuuhirmi. Aturuminaqtut ublumi uvalu aturuminarniaqtut
hivuniptingni. Kangiqhimajakhaqqut inunnguiniq imaalu
ihumagilugu aitqtauhimajuq pitquhiptigut kinguanilu.
Ihariagijavut pihimalugu pihimatiagakhaq aituutaujuq
atuqhimaarlugu. Tamaita maligakhat tunihjavut
nutaqqanun atuqtauliqtut inmingnin aulahimaalutiklu
inuuhirmingni—nakuunikkut uvaluuniin nakuungitumik.*

—Inirnikhat Uqaudjijit Katimajiit⁵

Ilihaqtuliqijikkut Havagvia ilaujut katimadjutainun Inuit timinginun pijaangini tapkua *Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga* pidjutiqaqtuq inmi tauktuujaaqtamingnik nutaqanun aviktuqhimajumi aalangajut aviktungniit. Titiraqhimajumi 3mi uvani *Nunarjuap Nunaujuni Katidjutiqatigiingit Uqariijautimi Pilaarutainni Nunaqaqqaahimajuni Inungni*, taimaa uqarhimajaa "Nunaqaqqaahimajun inuit pilaarutilgit inmingnik-ihumaliurlutik."⁶ Ilihaqtuliqijikkut Havagvia havagumajuqlu hakugikharnirnun nunallaanik nutaqqaniklu munarinikkut havagviinnik ihumaliuriami qanuqtun nakuutqijaujunik naunaijarnikkut atuqtipkainikkullu pidjutikhamik qanurittukkut ikajuutikhainnun ukunani aallangajunik tautukhimadjutimingnik atuqpakhimadjutimingnilu.

Akhuungnaqtuq ilihimalugit tapkua Akhuurutauyuq naunairiami piliurninnga *Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga* naunaijauyuuq uumannga *Inuit Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Tunngavinga* (IELCC), ilauyuq kaanatami Nunaqaqqaarhimayut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Tunngavinga. Ukua IELCC aulahimaaqtumik akhuurutigijait ihariagijait ELCC pinahuarutait kivgaqtuutaillu pidjutiqaqtut Inuit uqauhiitigut pitquhiitigullu. Tautuktitijuuq akhuurutainik Inuit inmikkut-akhuurutainik upalungaijautini atulirninunlu pinahuarutit, naunaijaqhimajut anginihakkut-qanuriniit ELCC pinahuarutait ihuaqtut, ilauqatigiingnirmun, pijaaqtullu tamainun nutaqqanun ilainunlu.⁷ Ihariagijaujut tapkua pivalliajutait atulirniirillu ukua *Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga* nalaumajut ikajuutaujullu ukununga IELCC tamainun. Pijaqtuq **hitamanik aktillaaqatut** hapkunani

Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga:

- **Nutaraq:** Nutaqqat havauhikhaanun hivuliujut turaangadjutait. Tunihijaami ilihalihaarutikhanik ukualu nutaqinirmun ihuaqtunik tautuktuumijaaqtaujunik hivunikhaliurutinunlu, havakhimajut katitihugit tautuktaujut nutaqqat Nunavunmi ihuaqtut ilaujullu kituungmangaudjutait, hunat ihariagijait, qanuqtullu nakuutqiatigut kivgaqturiangini.
- **Ilagiit/Igluit:** Iglugijait humi nutaqqat ilihaliqpaliaviit angiklihimaviillu, angajuqaangillu munaqtiillu ilihaijillu. Humi hivulihungnikkut hivunikhaliurutit tungavikhap iliugaqtauniaqqat, hunat ilihalihaqtut iglumingni?
- **Nunallaami:** Nutaqqat ilaujut anginiqhakkut nunallaanun tapkua pidjutiqaqtut ikajuqhugit uvalu pidjagingnikkut inmi ilihaqtatik uvalu pivallianikkut. Qanuq Iningnikhat, nunallaani ilaujut, uvalu aalat iliguit uvalu tigumidjutiqaqtut aturlugit atugakhat hivunikhaliugutit tungavikhap nakuutqiatigut ikajuutikhat inulramingnun nutaqqanun nunamingni?
- **Tamna Iliharvikhani Avatinga:** Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut nutaqqiqiviillu Nunavunmi tunijaujuq ilitarijaujumik ilitarijaungittut unalu ilitarijaungittut ittut nutaqqiqivingit unalu nutaqqanun ilihaliqtinnagit sikuuqittiit. Qanuq hapkua havaktauhimajut atungniaqqat atugakhat hivunikhaliurutit tungavikhap idjuhikhait uvalu tunihijaangani anginiqharmik-qanuriniinik, pitquhikkut ihuaqtut ilihaidjutit tamainun inulramingnun nutaqqanun Nunavunmi?

Hivunikhamun Titiraqhimajut

Tamaita nutaqqat Nunavunmi angilivaktun ajuiqpaktullu ikajuqtumi munarittiarutiqaqtumilu nunallaami, piliuqhuni hakugiktunik nakuujuniklu pidjutiqatigiigutinik, piliuqhutiklu inmingnik aallangajunik ajuitamingnik havaktaaqtamingniklu. Anginiqhakkut-qanuriniit nutaqiqiviit pinahuarutait kivgaqtuutillu Nunavunmi ilitarihimajait tapkua tamaita nutaqqat ilihimajumajuktut, pittaaqtut, uvalu qaujimattiaqtutlu. Hapkua pinahuarutit uvalu kivgaqtuutit kiudjutiqaqut ihagiagijainun tamaat nutaqqat, uvalu qitqani uvalu havaklugit aviktuqhimajumi nunaata, pitquhiit, uvalu uqauhiit. Hapkuat ikajurutit, uummatimin-qitqaniittun ilihalirhaarutikkut ajurutit pidjutilgit Inuit inuqatigiingnikkut uppiridjutini, Inuit Qaujimajatuqanginni, uumanilu Inunnguiniirmun, taimaalu, pilaarutaujuna tamainnun nutaqqanun.

Hivunikhaliurutikhat

Hitamaujut malikhautikharnik hivunikhangit talvani Akhuurutauyuq naunairiami piliurninnga *Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga* naunaipkaqtauyuq uumannga *Inuit Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Tunngavinga* (ELCC), ilauyuq kaanatami *Nunaqaqqaarhimayut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Tunngavinga*. ikajuutikharnik pivalladjutikharnik auladjutikharnik aadjikiiktumik ELCC ilihairutikharnik ikajuutikharniklu avatingni nunaptingni. Una naunaijainiaqtuq taima tamaita nutaqqat pigiaqaqtun anginirmik, anginirmik ilihalihaliqtunik ajuiqhautikharnik atuqtakharnik tunngaviqaqtunik Inuit inuqatigiingnikkut akhuurutigijangit, Inuit Qaujimajatuqangit, unalu Inunnguiniq. Tikinahuarutait hapkua maligakhat hivunikhaliurutit havaklugit atugakhat

anginiqharmik-qanuriniit ilihalihaaqtut nutaqiqiviillu tapkua tamaita havaktut inulramiinun avatiini Nunavut aulahimaaqtumik akhuuqhutik. Hivunikhaliurutit hamma:

- **Nutaqqat Ilihimajumajuktut, Pittaaqtut, Qaujimattiaqtutlu:** Nutaqqat ilihimajumajuktut aturlugillu mihingnarninngit ajuriamingni nunarjuaptingni avatinginni. Nutaqqat pigaangamik pijakhanik haffumunga silatuniq (atuqhugit nunarjuami), havaklugit ajuitatik uvalu kangiqhimablutik uvalu havaklugit inmi aalangajut pijaarnirit.⁸ Ajuiqtut munarigiama ihariagijainnik ihariagininnanullu aadlanut. Nutaqqat mihigimagaangamik, inmi hakusingniit, uvalu ajuitiaqhugit ilaujut ilamingnun nunallaanunlu. ELCC pivagiagani ihariagijainik pipkaijaagani ilitquhirmi aturniaqaqtunik inikhanik nutaqanun uqariagani ihumagijatik pijumajamingniklu, pivaliajaagani ajugijutimingnik, ihumagilugilu nanminik qiniqhajutimingnik iliturijaaganilu.
- **Nutaqqat Inungmihuiqhutik, Mihingnautiqaqtut, Iqaijangnikkut, Inuuhirmingni, uvalu Ihumatigun Aktilangit:** Anginiqhakkut-qanuriniit ilihalihaaqtut nutaqiqiviillu Nunavunmi ikajuutikhat tamainnun inuuhiqattiarnirmun nutaqqanun imaalu uqautigilugit inmi ilihangnikkut ihariagijatik.⁹ ELCC havaktukhat piliuqtukhat nutaqqanun aturiami ihumamingnik timinginnullu ihuaqtumik piluni. Ikajugianganik inuuhirinikkut ihumamitigunlu pivalladjutikharnik, ELCC havakhimaaqtunik atuqujukhat nutaqqanun katitirutikharnik aulatitijaangatlu iliqatigiiktukharnik ilihaqatigijainik munaqatigijainiklu.

Tautukhimadjutikkut angiklilhaqtumi nutaramik tamaakkut, "hakugingniq ihumadjutaani, ajuihimajakhanik pivallianirni, ihumaginiani, qanuriliurutainnilu" pittaqtuq.¹⁰

- **Nutaqqat ilaujumajun tunilutiklu ilamingnut Nunallaanullu:** Nutaqqat ilaujumajun, qiniqhimaarlutiklu qanuriliurutikhanik uqaqatigijaami ilihaqatimingnik, munaqtimingnun, ilagiiktunun, nunallaanunlu itijumik, munarittiarnikkut piqatigiingnirnik. Taimaali, nutaqqat ikajugumablutik ilamingnun nunallaanunlu kitut ilaujaamingni. Tautuktitiblutik haffuminga qaitqujaujut ilaulutik ubluni hulidjutini, kitut tunihijut pijakhanik ilitaangini qungiarlugit aalat. Atuqhimaaminik uvalu iningninguqpaliablutik, havakhutik pijitsirnirmik uvalu ikajurlutik ilamingnun nunallaanunlu.¹¹
- **Nutaqqat Ulapqijukhat, Uukturlutik, atuqhimaarlutiklu:** Ulapqiblutik, nutaqqat ilitpajut qanuq aalat nunarjuami.¹² Nutaqqat ajuirjuummiqtaqtut aturlugillu ajuitatik qaujimajakhainullu aturlugillu ajuiqhaqtatik atuqtauqattaqtunut. Ulapqiniq, quviahuiqhuni, uuktuqhimaarlutiklu qanuqtuurniq pipkailunilu nutaanik ikajuutikhaniklu nuilutik nivjaarlutiklu. Ulapqiniq pivikhaqautikhaq nutaqqanut uqariamingnik inmingnik ajuiqhariamingnilu uqaqatigiingniq, piliuqtuq angiqatigiingnirmik havagiamilu nakuujumik. Taima ajuirjumigianganic qanuq pittiarutikharnik pidjagiktumiklu piqatigiiktukharnik allanun avatiptingnunlu.¹³

Aktilaangit Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga

Nutaraq

Nutaraq ulapqivik, uumatipluuniin, Nunavunmi Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut Nutaqqiqiviillu Auladjutikharnik. Nutaqqat angiklijuummiaqtaqtut ajuiqhalutiklu nakuujumik nunallaami hakugiktumik piqatigiigutikhamingnik piliurlutiklu inmik aallangajunik aittuutunik pittaarutiniklu. Ilagiit, ilihalihaaqtut ilihajit, uvalu nunallaani ilaujut ihuaqtut atuqtatik haffumunga Inunnguiniq uvalu kiudjutiaqqtut ihagiagijainun tamainun nutaqqanun, nutaqqat munarijaulutik angiklivalianaqtut uvalu ililutik ihuaqtumik pidjuhirmik.¹⁴

Ubluqaqtut ilangmingni nunallaanilu, nutaqqat Nunavunmi piqaqtut katimaqatigilugit Inuit qaujimajait uvalu inuuqatigiingnikkut akhuurutigijangit uvalu ikajuutaujut atufaaliriagani Inuit uqauhiit uvalu pitquhiit.¹⁵ Pigiame una ilitarijaujuq ilitarijaungittullu ELCC pinahuarutingit havaangillu ihariagijuuq piliuriami aadlanut piksamik nutarap ilitarijait ilumuuringillu nutaqqat hulilukaaqtut ilaujut ilamingnut nunallaanullu. Pivaliajaagani atuqatiriingniginik piksamik nutaqap, ilitaqhijariaqaqtugut nutaqaat pihimajainik ajikutaqagitunik huli tamaini inmiguujumik, inuujuhirmilu ihumamingnik, ihumamingnik, ukpiriniganik, timimilu pigiarutinik.¹⁶ Ikajugianganik nutarangit inuuhirinikkut pivalliadjutikharnik, tamaita ukuat auladjutikhangit pittiaqtaujukhat munagijaulutiklu.

Nutaqqat mihingnaqhitalugit inmi nunarjuami uvalu inmi piqatigiingniq tamainun inuunikkut

hunanik, inmi naunaijautait aulagutijut ihuaqharlugit, uvalu inmi aalangajut aituutit uvalu pijaarnirit nuijut. Ikajuqtaaqtaqtut una pivalliani q kinaujaakhaanik pipkaidjutigiami ilauninga piliurlunilu pivikhaqautikhaq nutaqqanut takugiami inmingnut pipkaidjutijuuq nunagijamingni ilaugiamingnilu ihuaqtumik nunarjuaptingni. Kivgaqtuqhugit uvalu tunihiblutik aalanun— uukturlugu pijitsirniq—nutaqqat havaligtaaqtaqtut kangiqhijaangini inmi havaatik uvalu munarijakhat nunamingni.¹⁷ Havaqatigiingniq qitqani nutaqqat, ilagiit, ilihalihaaqtut ilihajit, uvalu nunallaani ilaujut akhuurnaqtut ilaujut ikajuutikhat inungnun- ihumakkut inuuhiqattiarnirmun tamainun nutaqqanun. Tunngaviqaqhutik inuuhirittiarnikkut ihumakkullu inuuhiringnaqtumik, nutaqqat ilauttaaktut nunarjuami imaalu iliharlutik imaalu ajuiqhalutik atuqpakhimajamingnik.¹⁸

Hakugiktumik tautuktitiniq uvalu ihuaqtumik uukturnikkut iliharnikkut pijakhat ikajuutauniaqtut nutaqqanun pivalliajaangini hapkua ihuaqtumik ilauqatigiingniq aalanun.

*Aadlat hunavaluit nutaqqat qilaminnuaq
ajuiqhaqtaujut ilamingnik ilamingniklu
ilauqatigiingniq havaqatigiamilu aadlanut,
tamainnutlu, nutaqqat akhuuqujaujut
pimmariktumik pilugit pimmariktumiklu Inirniriit
tamaitalu angajuqqaangit nunamingni.
Pittiarniq akhuurutaujuq. Nutaqqat pittigumajut
aalanun uvalu tautuktitijumablutik pittiarinmik,
uqautaungitut taimaali uqaudjaugumik, kihimi
akiitumik ilitagijaugamik ilitarigamik pittiangnikkut
piqatigiingnirmik tahapkununga avatimingnun.*

—Louis Angalik, Arviat¹⁹

Nutaqqat inuuhimajut ilihimajumajuktut, ilaublutiklu idjuhiatigut havauhiit silatunig uvalu tukisiumaniq (pidjutaublutik inuuhirmi) qungiarnikkut uvalu ilaublutik nunarjuami aalanun.²⁰ Ulapqiniq idjuhiqaqtuq nutaqqap mamitirutaa, uvalu ihuaqtumik upalungaijautinik, ikajuutinik, uvalu tuhaqtitinikkut, nutaqqat ulapqidjutait hiviturjuuminaqtut uvalu ihuaqhijuumirlugit.²¹ Hapkuat pedagogies-ngujut ikajuqpaktut maliktakhanik qanuqtut ilagiiktut, nutarannuat ilihalihaaqtut ilihaijit, imaalu nunamingni ilaujut uqaqatigittaaqtait nutaqqat imaalu ikajuutikhainnik tukiqariakhainnik atuqpakhimajamingnit.

Nutaqqat angiklivaliatilugit, ingutaarumablutik timitik uvalu hakugihijuumirlugit ulapqiblutik uvalu iqaijangnikkut ingutaaqhutik. Pivalianigut ukua timimi ajuruirutit ajuruirutitlu ikajuutaajut nutaqqanun nuugiarniginik hilarjuami aanirnaikumik ilikulu. Aturniqatiqaqtuq ilitarijauhijumajunik

ilitarijauhijumajuniklu ELCC havaanik ikajuutiniklu pipkaijaagani ajikiinik atuqtakhanik nutaqqanun ilaujaagani qaguguraikpat, narunaqtunik timimi hulijutinik ikajuqtuq aaniarnaitunik agiklivalianiginik pivalianikulu.²² Hapkuat uuktuqvikhat pijukhaugaluat atauttini iglum iluani, hilami, nunamilu, pipkaqtitaujukhallu ilaulutik Inuit ulapqidjutainni pivalliajianginni pitquhikkut ajuiqhijumajakhanik hakugikautit atadjutainnik nunamun.

Nutaqqap uqautigijait ukpiginikkut aalangajuq inuuhingmingni atuqhijumajamingnik nunarjuami uvalu ilauqatigiingnirmun aalanun. Ihumagijamingnik, nutaqqat qiniqtut naunairiami ilaliutinangit tamainnut inuujut hunavaluit. Ilagiit, nutarannuat ilihalihaaqtut ilihaijit, imaalu nunamingni ilaujut ikajuqpaktut nutaqqanik ilitarijauhijumajunik imaalu ilitarijauhimaattunik ELCC iliharvikhanik ikajuutikhainniklu munaqhittaaktut hatqiqpalliajut ukpirnikkut imaalu ihumalutik ikajurlutik nutaqqat pidjutikhanut pittiarinmik piqatigiingnirmik imaalu munarittiarnirmik tamainnik inuudjutikhanik tamainnik inuudjutikhanik.²³ Iltarigiami munarijangit tamainnut inuujut hunavaluit ilaliutinangalu aadlanut ikajuqtaaqutut nutaqqanun kangiqhigiamingni nunarjuaptingni.

Pivalianiga aturniqatiarniga nutaranuaq ilihalihaat kagiqhijaulimagitut. Tamna naunaijautikhangit aktuutaujut nutarannuat ilihalihaaqtut atuqpakhimajainnik nutaqqap pivalliadjutikhanik naunaiqhijut ihariagijainnik kiudjutikhanut imaalu ihuaqtumik ELCC iliharvikhanik ikajuutikhainniklu tamainut nutaqqanun. Piplugu uumatimut-pihimajuq pidjuhiq tapkununga ELCC, tamaita ihumaliurutit piplugit nutaraq tautuktauni takuplugit ihumagini inmingnik aaniaqtailiniq inuuhiringnirli qulaani tamaital.²⁴

Ilagiit/Aihimaviit

Tamna Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga ilitarijait tamna nutaraup ajuiqhaqtuq atuliqtitaujuq iglumini ilamingnullu. Hivullit ilihaijit angajuqqaangit atan'nguqaqtigijaiillu.²⁵ Angajuqaat munaqhijullu munaridjutitauqtut pihimalugit nutaqqat nutaranuatigut nutaqqanunlu. Inunnguiniq pivaktuq angajuqqaat munaqtiujullu, ikajuqtauplutik Inirnikhaanit nunamingnullu, ilihalihaaqtut ilihalihaaqtuni ilihautikhait. Uummatikkut-pihimajut upautidjutit, angajuqaat munaqhijullu pihimalugit nutaqqat nagliguhungnikkut, mahulingainikkut, uvalu ajuirjuumiblutik uvalu angiklivaliablutik idjuhirmik inuujaamingni nakuujumik inuuhingmingni. Atadjutikhait angajuqqaat munaqtiujullu ihuaqtunik ikajuutikhanik havaqatigiiklutiklu ikajuutikhainnik havaqatigiigutikhainik aimaviinni nunallaanilu nutaqqat ilagiiktullu ikajuqtaujanginni ihariagijamingnik hivituniqaqtumik pivalliadjutikhanik.

Hivullirmik, mirraaq munarijaqaqtuq munaqtiujunut pinahuaqhugit ihariagijamingnik. Qillaminuaq kiudjutikharnik biipiinuat mamaqhaqhimajut naunairutiqaqtun talvuuna munagidjutikharnik, atauhiujuq upautivakhimajuq tamangnik iqaijaliquinikkut ihumamitiniklu pidjutikharnik biipiinuat.²⁶ Mirrap ihariahuutait qilamik uvalu ihuaqhaqtaulutik, hakugiktumik ilaliutihimajut qitqani nutaganuap uvalu hivuliq munaqhiluut havaktaujaaqtut.²⁷ Angajuqaat munaqhijullu ilitugijut attautinun uunarnirmik uvalu kitut ihagiagijait inmi nutaqqatik. Tamarmik nutaqqat aadlaittuq qanuriliuqturlu aadlatqiinik niqinut, aanuraanut, inungnut, nutaaniklu qanurittaakhaanik.

Angajuqaat munaqhijullu ilihaqtaaqutut kangiqhijaangini nutaqqat uunarniitigut uvalu inmi idjuhiitigut uvalu atugakhat kiudjutikkut munaridjutit.²⁸ Angajuqaat munaqhijullu uqaqtiujaaqtut nutaqqamingnun attautinun ihariagijainun nutaqqap itiqutut uvalu ELCC najugahait hilataani aihimaviup.

Nutaqqat ilaupkaijut tamaita mihingnarninngit ajuiqhapkaitillugit avatinganit. Qaritap angiklivaliajuq uvalu havaklugit atadjutit kangiqhidjutinun mihingnautinun havauhiit uvalu ilaublugit ilauqatigiingnirit angajuqaamingnun munaqhijununlu.²⁹ Angajuqaat munaqhijullu ikajuqtaaqtaait una idjuhiatigut iliharnikkut havauhiit imaa tunihilutik amigaitunik atuqhimajamingnik tapkua aulapkaqhugit uvalu ilaupkarlugit inmi nutaqqatik uqauhiliqinikkut uvalu pitquhikkut atuqtaujut angajuqaat, ilagiit, uvalu nunallaat.³⁰ Pipkailuni ihuaqhariiqhimaungittunik ulapqidjutinik iglum iluani, hilami, nunamilu pipkaivaktuq angikliliqtumik nutaramik uuktuqvikhanik ilitturijaamini aallangajun hakugingnidjutainnik ajuitamingnik kangiqhimalutiklu innirmingnik nunarjuarmi.³¹ Tamna malikhautikhaq aituqtauvakhimajuq nutaqqanun angajuqaanin munaqtiujuniklu angiklijumiqtulunik pivalliajaangatlu ihumagijaangat atuqhimaajaangat ihuaqhaidjutikharnik idjuhikharnik, taima nutaraq.³² Pidjagingnikkut, nutaqqat hivuliqhuqtaujaaqtut ilitaangani inuujaangani nakuujumik inuudjuhiq Nunavunmi Inuit ilihimajait uvalu inuuqatigiingnikkut akhuurutigijangit.³³

Nunallaaq

Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga qujagijaa quulitqamik qanurittaakhaanik ELCC Nunavunmi pipkaidjutijuuq atajumik havaaq, akhuurniq, akhuurninngalu tamaat nunallaani. Nutaqqat aullaqtiliqut ilamingni kihimi ilauliqtut ilamingnik imaalu amigaitqijainnik nunamingni, ilaujut ilitarijauhijainnik imaalu ilitarijauhijainnik ELCC iliharvikhanik. Tamaita nunallaamiutat tuniudjutivaktun havagutinik nutaqqanun ilagiiktunullu, ilaujun Inirnikhat, aanniaqtailinirmut havaktiit, atugakhanun-piliuqtiit, taapkuallu ilaujun pivallianirni tuniudjutinilu Ilihalihaaqtunun Nutaqqanilu Munaridjutainni pinahuarutinik havagutiniklu, munaridjutiqaqtun aturiami una *Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga* tunngavigilugu havagutiminnun. Atauttikkut, ilaujukhaujugun havaqatigiiktukkut havagutimi ihumaliurnirmi qanuqtun nakuutqijaujumiq havagutigilugin ikajurlugin nutaqqat ilagiiktullu Nunavunmi. Atauttikkut, ilaujukhat havaqatigiingnikkut havagutimik ihumaginikkut qanuqtun nakuutqijaujuniq pidjutinik ikajurnikkullu nutaqqanun ilagiiktununlu Nunavunmi.

Nutaqqiqiniq havagutaujuq amigaittuni, tuhaqtipkainiqlu Inuit inuuqatigiingnikkut uppirijainnik Inuit Qaujimatuaqtun ilu nutaqqanun Nunavunmi ihariagijauqpiqaqtuq uvunga uqauhini aullarikhartaanik pitquhinilu tammaqtailidjutaanik. Havaangit Iningnikhat ikajuutaujut ilihainirmun Inunnguiniq uvalu ikajuqhugit angajuqaat uvalu ilagiit, attautimun nunallaat iligiit, atugakhat nutaqqat ilihariangini qanuq inuujaamingni nakuujumiq inuujaamingni. Iningnikhat havakhimaanginaqtun ilihimajainik ilihimajainiklu taima napaqtitijaangat aulahimaagianganiklu nutaqqat katitirutikharnik Inuit pinnagijainik, uqauhingit, pitquhingit, atuqtakharnik, pitquhingitlu.³⁴

Havaanga Inirniit inuuhingani nutaqqat akhuurutaujuq, ilaliutijakhait tunijaujullu inikhait tamainni pinahuarutinginnit ikajuutikhallu nutaqqanun taimaa hiamitiriami ilihimaniq ilihimajanganiklu ikajuqtuq piliurningga kinajuaakhaanik nutaqqat Nunavunmi.³⁵ Uqaqtaujuq Iningnikhani *Nutaqiqivingmi Naunaitkutani Atugahani* makpigaani hapkunanga Qikiqtani Inuit Katimajit, "Inirnikhat pihimajut pitquhikkut ilihimanikkut uvalu uqauhikkut tapkua, aalakiit qanuriniit, tunijaungit inmi nutaqqamingnun nukaqhiinunluuniin. Nutaqqat ajuiqpaktut pittiaqhutik inmingnik, aadlat, hanalrutit, nunami, huradjallu. Nutaqqat ajuiqpaktut pittiarinirmik Inirnikhaanik imaalu pittiarinirmik ilitquhikkut kinajujakhainnik Inirnikhanit."³⁶

Uummatimut-pijuuq piluni tamainni hunavalungnut ajuqhaqtipkaijuq nutaramut tunngaviquaqtuq Inuit ukpirijainnik tamaita ihumagijuuq uumallukmit.³⁷ Una naunajainiaqtuq taima ihumamitigun inuuhirikharnik nutarangnik munagidjutikharnik talvuuna nutarangnik munagidjutikharnik hanaqidjutikhatigun. Nutaqqat ihariagijut munarijuq inirniit tautuktillugit ilaliutiniq pimmariktumiklu piluni pitquhinganik. Tunngararniq tunngaviujuq nutaramut takugiami tamaita qanuriliurutingit nuitiliqtut kinajuaakhaanik angiqtaujut iqimilugulu. Taimaali, inuuqatigiitsiarniq tunngaviujuq nutaqqamun inuujaami nunallaami. Pimakhutik pittiangnikkut uvalu munagittiarlugit attautit akhut atadjutit tapkua tamapta uqautigijavut aalanun, tamaita inuujut, uvalu nunap inuunikkut.

Iliharnirmun Avatingit

Piliuqhuni ajuirharvighanik nutaqqanun nunaptikni, piniarhimajukhaujugun kiudjutikhanik nauvalliadjutainni iharigidjutainnun pijumajainnullu tamainni nutaqqani atuqluni Inuit inuuqatigiingnikkut uppirijainnik, ukunanilu Inuit uqauhiani pitquhianilu. Ilihalihaaqtunun nutaqqanun ilihaijiit, nutaqqanun munarijiit, taapkuallu tunihimajun ilihalihaaliqtukhanun havagutinik piliuqtukhat ajuirharnirnun inikhanik nutaqqanun ilaqaqtun inikhainnik, hunakhanik, ajuiqhanikkullu aturutinik ikajuutaujuna tamainnun nutaranun inuuqatigiinginnun, ilumun, timimun, uppinganirnun, ihumattuqharnirnullu pivallianirnun ilaupkarlugulu nutaraq ilitturidjutainni uukturutainnilu.

Tamna utiqtitijaangat Inuit uqauhingit pitquhingitlu akhurnaqtuq havakhimajut pivalliadjutikharniklu ELCC avatikharnik Nunavunmi.³⁸ Uqauhiq atufaaliirigani agilrami, agajuqaat qatangutiriilu atuqatiriigutiaqtut aturniaqatmik qaujimajaujunik igilraatlu ilitarijaujulu nutaqap hivulirmi ilihaijiit. Pittaaqtuq nunallaani-ittut

pinahuarutingit tunijaujut inikhani naunaiqtaa Inuit uqauhinga pitquhingalu. Pittaaqturlu ilitarijaujumik ELCC talvani ajuttuni pitquhirnilu kiutaaqtuq nutaqqat ilihaijiit nutaqqiqiviillu ikajuqtuqut havaqatigilugit nutaqqat, ilamingnik, Inirniriit, nunallaani ilaujut, havaqatingillu piliuriami tunigiamilu ELCC pinahuarutingit ikajuutingillu tunngavinga Inunnguiniq, Inuit Qaujimajatuqangit, unalu Inuit nuatqatigiingnikkut ukpirijain.

Qajagijumik upalungaijaqhimajuq iliharnikkut avatikput tapkua ikajuutaujuna tamainun pivallianiq akhuuqhaijut nutaqqanun hulilukaarlutik ilaunikkut ubluni atuqtaini uvalu pitquhikkut atuqtaujut. Aturuminaqtut ELCC avatingit iqimilugu atugiangani uvalu hungiutijaaqtut uvalu kiudjutiqaqtut ihagiagijainun kitunun avikturniini uvalu nunallaat.³⁹ Havaktitiblutiklu tamainun idjuhikhait hivunikhaliurutit upalungaijailiqata uvalu pihimalugit iliharnikkut avatiit pijaangini uvalu ilauqatigiiklugit tamaita nutaqqat.⁴⁰

Tamna ajuiqhautikhaq avatingni inikhalik humi nutaqqat napaqtitigiaqaqtun ilaujukharnik humilu aituigiaqaqtun ihuaqtumik hanaqidjutikharnik. Ihariagijaujuq nutaqqanut ilihaliqtinnagit sikuuqtittiit, nutaqqat, ilamingnik, nunallaangillu havaqatigiiktut piliuriami ajuiqhainirmut avatinganik. Talvuuna hanaqidjutikharnik hanaqatigiiktunik, tamaita tapkuat ilauhimaqaqtun ilaujukharniklu talvani ajuiqhautikharnik avatiliqinikkut iliqatigiiktukharnik havaktakharnik ihumaliugianganik qanuq hanajukharnik, hanalrutikharnik, atugianganiklu inikhavikharnik.⁴¹ Piliurnirmik iliharnirmik iliharvikharnik pipkakhugit tamangnik nutaqqat inirniritlu ihumagilugit ulapqiuqat, taiguakhat, tamajat, atuqtakhat, imaalu aallat qun'ngiaqtitijut inikhait. Akhuuqhaujuq havaqatigiingnirmik qanuq ihuaqhariagani inikhaq qanuq naamatiariagani aulavagianganilu tamaita inuit. Taimaa Nunavut Inuit nunanga aihimaviujurlu amihunut Inuit amihuuninngit, tamarmik ilitarijaujumik ilitarijaujumiklu ELCC ilaujukhat uumani havaanga havaqatigiiklutik, ihumagijakhaillu qanuqtut nakuutqiamik pipkaidjutigiami ikajuriamilu Inuit ilumuurutigijanginnik, uqquhinga, pitquhinga, pitquhingalu avatingani.

Amigairjuumijut angigutikkut tapkua nutaqqat ilitaat ihuaqtumik ulapqiblulik.⁴² Taapkuat ihumatunig tukihimanirlu tautuktittuk qanuqtun uukturutikkut ajuiqharniq atulluaqtaujukhaq pidjuti ikajurutini ajuiqharniinnun pivallianirnullu nutarannuani. Iglum iluani, hilami inikhat, nunamilu hulidjutit pipkaijaaqtut uuktuqvikhanik nutaqqanun ilaujaamingni avatimingni ajuiqlutiklu ulapqidjutikkut. ELCC avatingit Nunavunmi hiviturjuumijukhat nunamun uvalu nunamin nunarjuamun, humi nutaqqat pivalliajaaqtut avatittinnik kamatsiarniq.

Una pidjutiqaqngiaqtuq akhut atadjutinun nutaqqanun uvalu ilagiit maniqamun.

Ihuaqtumik inuuhikkut ajuiqhautit qajagijumik havaktaujukhat nutaqqap inuuhiani pijaangini nutaraq tigumiariangini IQ hivunikhaliugutihait ihumagijaujut uvalu ilihimajait. Ukua ihumagijaujut annaumajutinik ajuruirutit. Atauhiujuq ihuatqijaujuq ajuirjumigianganik talvanga ihuinaaqhimajunik, aulahimaaqplugit atuqtakharnik ihuaqhaidjutikharnik pigiaqaqtunlu.

—Louis Angalik, Arviat⁴³

Iliharnikkut avatiit pidjutiqaqtut ihariagijauqpiqaqtunik havaarijakhainnik ELCC-kuni. Akhuuqhalugit nutaqqat, ilagiit, ilihalihaaqtut ilihajit, uvalu nunallaani ilaujut havaqatigiiklutik attautimun piliurlutik najugahanik tapkua ilaupkarlugit uvalu kangiqhinaqtumik tahapkununga kitut atuqtut pijaangini tapkua najugahait tunganaqtut uvalu ilauqatigiingnikkut najugait ilitaangini uvalu angiklivalialutik.

Hivumuuqatigiingniq Atauttikkut

Tamaita ilauqatigivaktait taapkunanun ikajuqhutillu nutarannuaq Nunavunmi havagutigijakhaa tautungnia hivulluurutillu uppiridjutait uvani *Nunavut Ilihaliqtinnagit Ayuirhayut Nutaqqaniklu Munariniq Qanurittaakhaanik Tunngavinga*. Tautugutaa uumani pidjutikhami uppirijainnilu tuniniaqtuq hivulluurutikhanik hivunikhani upalungajautikhanik naudjutikhaniklu, ilaujullu pivalliania, atuqtaunia, naunaijarniillu pinahuarutini havagutinilu. Inunnguiniq havagutaa tamaat nunallaami, unalu pidjutikhaq tautuqtuq atauttikkut qanuriliurutikhamik tuniutinirmun ilihalihaaqtunun nutaqqanullu munaridjutainnun nutarannuani taimaatun akhuurhaidjutiujut ilagiiktunun, nunallaamun, taapkunungalu ajuirharvingmi ilaupkainirmun nutaramik nakuujuni ajuirharnirnun naunirnullu.⁴⁴

Akhuurutaujut Titiaqqat Ikajuutingillu

Hapkua titirqat uvalu ikajuutit tunihijut akhuungnaqtunik kangiqhidjutinik uvalu ikajuutikhanik tamainun havaktunun uvani ELCC pihimajut Nunavunmi.

- *Inuit Ilihalihaaqtut Nutaqqat imaalu Nutaqqat Munarinirmut*, Havauhikhaa, Kaanatap Kavamanga, 2018, <https://www.canada.ca/en/employment-social-development/programs/indigenous-early-learning/2018-framework.html>.
- "Inuit Inuuqatigiingnikkut Akhuurutigijangit," Kavamatkut Nunavunmi, pijait Ubluiqtirvia 1, 2021, <https://www.gov.nu.ca/information/inuit-societal-values>.
- *Inunnguiniq Nutaqiqinikkut Uqaudjaujut Inuinnarnin Inirninin*, Kavamatkut Nunavunmi ukualu Qaujigiartiit Aanniaqtailinirmun qaujijaijit havagvia, 2014, <https://www.qhrc.ca/wp-content/uploads/2019/02/Inunnguiniq-Brochure-ENG.pdf>.
- *Nunavut Nutaqiqivikkut Maligaaq*, Nunavut Kavamanga, 1988, <https://www.nunavutlegislation.ca/en/consolidated-law/child-day-care-act-consolidation>.
- *Katitihimajut Nutaqqat Nutaqiqivikkut Atugakhat Pitqujaujut*, Kavamatkut Nunavunmi, 1990, <https://www.nunavutlegislation.ca/en/consolidated-law/child-day-care-standards-regulations-consolidation>.
- *Nunavunmi Nutaqiqiviit: Atan'ngujat Maliktakhaq*
- *Nutaqiqivingni Naunaitkutikkut Maligakhat*, Qikiqtani Inuit Katimajiit
- *Inirnikhat Nutaqiqivingni Naunaitkutikkut Maligakhat*, Qikiqtani Inuit Katimajiit
- *Ihivriutiarlugu Ilitugittiarlugu Nunavunmi Nutaqiqivigit Pitqujaujut Maliruagakhat: Mapiraaq hapkununga Nutarannuanik Ilihalihaaqitunut Ilihaidjutit*, Kavamatkut Nunavunmi, 2014, https://www.gov.nu.ca/sites/default/files/daycare_handbook_eng_index.pdf.

Nutqaqtittugit

1. "Naunaijautait Inugiangnirit 2021 Naunaijaidjutait Inugiangnirit," Statistics Canadaku, nuititaa lidjirurvia 9, 2022, nutaanguqtiqhimajuq lidjirurvia 8, 2023, <https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2021/dp-pd/prof/index.cfm?Lang=E>.
2. *Nunaqaaqaqtut Ilihalihaaqtut ukualu Nutaqiqivingnun Havauhikhaa*, Kavamatkut Canada, 2018, https://www.canada.ca/content/dam/canada/employment-social-development/programs/indigenous-early-learning/1352-IELCC_Report-EN.pdf.
3. *Inunnguiniq: Munaridjutit Nutaqqanik Inuinnaqtut Atuqtaitigut*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Ktimavia hapkuna Nunaqaaqaqtunun Aanniaqtailinirmun ukualu Inungnun Aanniaqtailinirmun Timinga Kanadap, 2010, <http://www.nccah-ccnsa.ca/docs/fact%20sheets/child%20and%20youth/Inuit%20caring%20EN%20web.pdf>; "Inuit Societal Values," Government of Nunavut, accessed December 1, 2021, <https://www.gov.nu.ca/information/inuit-societal-values>.
4. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
5. *Inunnguiniq Nutaqiqinikkut Uqaudjaujut Inuinnarnin Inirninin*, Kavamatkut Nunavunmi ukualu Qaujigiartiit Aanniaqtailinirmun qaujiihijit havagvia, 2014, <https://www.qhrc.ca/wp-content/uploads/2019/02/Inunnguiniq-Brochure-ENG.pdf>.
6. *United Nations Uqariiqhimajut Pilaarutait Nunaqaaqaqtut Inuit*, United Nations, Apitilirvia 2017, https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf.
7. *Nunaqaaqaqtut Ilihalihaaqtut*, Kavamatkut Kanadami.
8. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnut Aanniaqtailinikkut Havagvingit.
9. *Nunaqaaqaqtut Ilihalihaaqtut*, Kavamatkut Kanadami.
10. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
11. "Inuit Inuudjuhiini Aturniqaqtut," Nunavut
12. Betsy Annahatak, "SILATUNIQ: Pittiarnikkut Qanuriniit Nunarjuami," *Études/Inuit/Ilihainiq* 38, no. 1–2 (2014): 23–31, <https://doi.org/10.7202/1028851ar>.
13. "Inuit Inuudjuhiini Aturniqaqtut," Nunavut.
14. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
15. *Nunaqaaqaqtut Ilihalihaaqtut*, Kavamatkut Kanadami.
16. *Nunaqaaqaqtut Ilihalihaaqtut*, Kavamatkut Kanadami.
17. "Inuit Inuudjuhiini Aturniqaqtut," Nunavut.
18. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
19. Louis Angalik, "Uvagut Inuit Taivaktavut Nutaqqavut Qitungat," uvani *Inuit Qaujijimajatuqangit: Hunaujut Inuit Ilihaiminaqtun Itquumajut*, uqaqtauvakhimajut. Joe Karetak, Frank Tester, unalu Shirley Tagalik (Halifax: Fernwood, 2017), 83–88.
20. *CMEC Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut Pivallianiq Tunngavinga, Katimajiingit Ministanut Iliniaqtuliriijitkunnut*, pijait Qiqaijalirvia 21, 2023, <https://www.cmec.ca/Publications/Lists/Publications/Attachments/327/2014-07-Early-Learning-Framework-EN.pdf>; *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.

21. *Pitaaqtuq, Hapiqhimaittumik, unalu Ilihijumajuktut: Nova Scotia's Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut Tunngavinga*, Nova Scotia Ilinniaqtulirijiitkut unalu Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut Pivalliani, 2018, <https://www.ednet.ns.ca/docs/nselcurriculumframework.pdf>.
22. *Qanuq Ajuiqharniaqqa? Ontario Pedagogy Ilihalihaaqtuni Ukiuni: Ikajuutikhaq mikhaagun Iliharnikkut Havaqatigiingnikkut tahapkununga kitut havaqatigiblugit Inulramiit Nutaqqat ilailu, Ontario*, Minista Ilinniaqtulijit, 2014, <https://files.ontario.ca/edu-how-does-learning-happen-en-2021-03-23.pdf>.
23. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
24. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
25. *CMEC Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut*, Katimajit Ministanun.
26. *CMEC Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut*, Katimajit Ministanun.
27. *Pitaaqtuq, Hapiqhimaittumik, unalu Ilihijumajuktut, Nova Scotia*.
28. Mary Gordon, "Through the Lens of Temperament," *Roots of Empathy*, pihimajuq Qiqaijalirvia 15, 2022, <https://rootsofempathy.org/through-the-lens-of-temperament/>.
29. *Pitaaqtuq, Hapiqhimaittumik, unalu Ilihijumajuktut, Nova Scotia*.
30. *Nunaqaaqaaqtut Ilihalihaaqtut*, Kavamatkut Kanadami.
31. "Inuit Inuudjuhiini Aturniaqtut," Nunavut.
32. "Inuuqatigiiit, Inuit Ayuirhagakhat," Katimavia ukununga Inuit Nutaqqat, Inuulrammiit Ilangillu, pijut Qiqaijalirvia 21, 2023, <http://inuuqatigiiit.ca/2018/03/inuuqatigiiit-inuit-curriculum/>.
33. "Inuit Inuudjuhiini Aturniaqtut," Nunavut.
34. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
35. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
36. *Inirnikhat Nutaqiqivingni Naunaitkutikkut Maligakhat*, Qikiqtani Inuit Katimajit, 7.
37. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.
38. *Nunaqaaqaaqtut Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut*, Kaanatap Kavamanga.
39. *Nunaqaaqaaqtut Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut*, Kaanatap Kavamanga.
40. "Tamna 7 Hivunikhaliurutikhat," Katimavia Nakuuqiaqtuq Universal Design pihimajuq Qiqaijalirvia 21, 2023, <https://universaldesign.ie/what-is-universal-design/the-7-principles/>.
41. *Pitaaqtuq, Hapiqhimaittumik, unalu Ilihijumajuktut, Nova Scotia*.
42. *CMEC Ilihaliqtinnagit Ajuiqhajut*, Katimajit Ministanun.
43. Angalik, "Uvagut Inuit."
44. *Inunnguiniq*, Kanadami Havaqatigiingnikkut Katimavik unalu Inungnun Aanniaqtailinikkut Havagvik.

